

Jos Meeuwsen



EUTHANASIE

Als je per se de laatste wens
van je naaste wilt inwilligen of

MOORD?

Euthanasie of Moord?

Voor Annoesjka, San en Brigitte

Eerste druk: oktober 2020

Copyright © 2020 Jos Meeuwsen / Klapwijk & Keijsers Uitgevers

Auteur: Jos Meeuwsen

Omslagontwerp & vormgeving: Volta, Utrecht. Pieter van den Heuvel

Klapwijk & Keijsers Uitgevers, Amersfoort

www.klapwijkenkeijsers.nl

ISBN: 9789490217884

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Jos Meeuwsen

EUTHANASIE

Als je per se de laatste wens
van je naaste wilt inwilligen **of**
MOORD?

Klapwijk & Keijsers Uitgevers
Amersfoort, 2020

Woord vooraf

De dag dat huisarts Paul Giesen belt om te vertellen over zijn gesprek met de Regionale Toetsingscommissie Euthanasie, staat in mijn geheugen gegrift. Als Annoesjka, mijn levenspartner, de telefoon neerlegt is haar gezicht een en al verbijstering en vol vraagtekens. Ze is even stil en zegt dan: ‘Hebben we mijn moeder vermoord?’

Dit verhaal volgt Annoesjka Holthuizen tijdens de zorg voor haar beide ouders die zeer kort na elkaar overlijden. Het is begin 2017 als haar vader Matt – gesloopt door kanker – ervoor kiest om waardig afscheid te nemen op een zelfgekozen moment. Twee weken na zijn begrafenis krijgt zijn vrouw Els de diagnose ‘uitgezaaide onbehandelbare alvleesklierkanker’. Ook zij kiest voor euthanasie. Maar van een waardig afscheid voor haar is geen sprake, door een hersenbloeding is ze niet meer in staat zich duidelijk te verwoorden.

De Regionale Toetsingscommissie Euthanasie oordeelt dat de euthanasie op moeder Els onzorgvuldig is uitgevoerd, waarna tegen de huisarts een proces op gang komt dat anderhalf jaar zal voortsluipen. Voor Annoesjka is die periode zo deprimerend dat alle glans uit haar leven verdwijnt. Vooral omdat ze zich blijft afvragen: Wat is er fout gegaan?

Omdat zij als verpleegkundige samen met de huisarts, als een deskundig medisch team, haar moeder heeft bijgestaan, voelt ze zich ook aangeklaagd en medeverantwoordelijk voor haar dood.

Het drama voor Annoesjka en haar familie blijft zich als een nachtmerrie voortslepen en wordt telkens overruled door regels en wetten. Deskundigen op afstand die oordelen over een patiënte die ze nooit hebben gekend. Die voorbijgaan aan alle gevoelens en het verdriet van nabestaanden. Maar vooral aan de integriteit van huisarts Paul Giesen, die Els al 35 jaar kent en weet hoe zij in het leven stond. Hij heeft in zijn lange loopbaan ongeveer honderd keer euthanasie verleend en nog nooit meegemaakt dat hij zijn rapport moest toelichten bij de Toetsingscommissie. Toch vertelt hij ons dat hij de oproep 'logisch' vindt, omdat het een complexe euthanasie is. Paul is bij de commissieleden open en oprecht. Hij waardeert het dat hij deze euthanasie mag toelichten. Maar in het open gesprek slaat de sfeer al snel om. Heeft hij zich niet onder druk laten zetten door de familie? Is hier geen sprake van onzorgvuldig handelen?

Paul moet zich tot drie keer toe verantwoorden bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en vervolgens bij het Openbaar Ministerie. Uiteindelijk zal het anderhalf jaar duren voordat het verlossende woord komt.

'Nu heeft mijn moeder eindelijk rust', zegt Annoesjka eind 2018. 'Dat is een mooie slotzin voor een boek', antwoord ik.

Jos Meeuwssen

Inhoud

6 |

DEEL 1

<i>De verhuizing</i>	9
<i>Mijn broer</i>	13
<i>Immunotherapie</i>	15
<i>Mijn moeder</i>	21
<i>Opluchting</i>	25
<i>Uitstapje</i>	29
<i>Naar de engelen</i>	33
<i>Tranen en troost</i>	41
<i>Spoedeisende hulp</i>	47
<i>Alveesklierkanker</i>	55
<i>Pijnblokkade</i>	61
<i>Naderend einde</i>	65
<i>Familiediner</i>	69
<i>Spanningen</i>	73
<i>De begraafplaats</i>	79
<i>Pasen</i>	83
<i>De laatste dag</i>	93
<i>Hersensbloeding</i>	99
<i>De SCEN-arts</i>	108
<i>Euthanasie</i>	113

DEEL 2

Wodka	121
Acceptatie	127
Euthanasieverklaring	133
Toetsingscommissie	139
Laatste eer	145
Oordeel RTE	149
Moord	157
Strafrechtelijk onderzoek	163
Verdachte	171
Juni	179
Kleine Matt	183
Openbaar Ministerie	189
EPILOOG	199
DANK	203
ETHIEK [Bijlage]	204

DEEL 1

De verhuizing

‘Nee, verdomme Els, dat kan er niet meer bij.’ Mijn vader is moe. Hij heeft de afgelopen weken zoveel gedaan als hij kon. Verhuizen is sowieso een hele klus, maar als je kanker in je lijf hebt en daarbij ook nog een schimmel in je longen, raakt de pijp letterlijk snel leeg.

‘Maar ik wil dit tafeltje nog bewaren’, zegt mijn moeder met een bijna smekende stem en ze wijst naar een kleine zwarte tafel waar ze altijd haar make-up-spullen op had staan. Elke dag rijdt mijn vader met spullen naar een grote gehuurde ruimte op een industrieterrein in Nijmegen. Omdat mijn moeder alle huisraad wil bewaren, is deze al bijna tot de nok toe gevuld.

‘Als we naar het kleine appartement gaan, dan kunnen we dat allemaal toch niet meenemen’, antwoordt mijn vader.

‘Nou, dan kunnen we het altijd nog wegdoen.’ Mijn moeder is gehecht aan alles wat ze ooit kocht of kreeg. Ze vindt dat alles een verhaal heeft, hoe lelijk of hoe klein het ook is. Via Marktplaats heeft ze nog wel geprobeerd iets te verkopen, maar elk bod dat binnenkwam op een tafeltje of kast vond ze te laag. ‘Het is veel meer waard’, zei ze dan, ook al zei iedereen dat quasi-antieke spulletjes niks opleveren. Haar smaak is het best te omschrijven als een landlevenstijl, een beetje antiek en veel oude prullaria aan lijstjes en vaasjes. Veelal in de kleuren grijs, kleikleur of ivoorwit. Een antieke tafel in één van die kleuren schilderen, is voor haar geen probleem.

Mijn vader heeft zich daaraan geconformeerd in de afgelopen vijftig jaar. Daarbij komt dat hij van origine een handige timmerman is die alles wat hij wil kan maken. Grote boekenkasten tekent hij uit, en hij maakt ze. Strakke binnendeuren geeft hij een betimmering waardoor ze met een richeltje en een kwast verf een oude doorleefde uitstraling krijgen, wat precies in de smaak valt bij mijn moeder. In elk huis waar ze woonden, werkte hij met veel plezier aan de inrichting. Maar soms, zoals nu, raakt zijn geduld op.

10 |

Mijn ouders hebben hun grote appartement in de Nijmeegse wijk Heesch verkocht. Ze besluiten tot de verkoop als mijn vader in het voorjaar van 2014 te horen krijgt dat hij peniskanker heeft als gevolg van het HPV-virus. Nadat huisarts Paul Giesen een kleine wrat aanstipt, komt het gezwelletje terug. In het ziekenhuis wordt kanker geconstateerd. Zijn eikel moet geamputeerd. Mijn grote stevige vader – hij is door zijn leefwijze heel wat kilo's te zwaar – is flink in zijn mannelijkheid aangetast. Mijn moeder kan het enigszins relativeren: 'We hebben een goed seksleven gehad. En intimiteit kan ook anders.'

Langzaam accepteert mijn vader zijn ziekte. Tot bij een volgende controle, een paar maanden later, de uitslag niet goed is. De rest van de penis moet ook worden verwijderd. Dit nieuws slaat in als een bom. De kanker is nog actief maar hij – de stabiele factor in het leven van zijn vrouw Elsje, mijn moeder – verliest zijn hele mannelijkheid. Na weken praten, huilen en weer doorgaan volgt berusting. Ook zonder penis kun je leven.

Waar mijn vader vreselijk tegenaan hikst, is de toiletgang buitenshuis. Hij wil wel naar het herentoilet kunnen in een eetgelegenheid of café en hij wil vooral staand plassen. Mijn vriendin en levenspartner Jos heeft een oplossing: de vrouwenplastuit. Mijn vader oefent ermee en krijgt er handigheid in. Van mijn moeder krijgt hij een bruine lederen schoudertas die hij vanaf die dag altijd bij zich heeft. Want daarin zit nu zijn prothese.

Het rustige ‘pensionado-leventje’ is totaal overhoopgehaald. Mijn vader is dan 68 jaar, een jaar jonger dan mijn moeder. Sinds hij met vervroegd pensioen is, zijn ze dag en nacht samen. Ze genieten als ware bourgondiërs. Samen koken ze voor iedereen die binnen komt vallen. Op nummer één in de keuken staat Italiaans en dan het liefst met een roseetje uit hetzelfde land.

Ruimte genoeg in hun grote appartement. Ze hebben hun ziel en zaligheid in de woning gelegd en alles verbouwd naar hun wensen. Een lichte eikenhouten vloer is in visgraat gelegd in de woonkamer en de halfopen keuken. De grote ronde eettafel met ranke gedraaide witte poten en grijs houten blad is uitschuifbaar, waardoor wel zestien mensen kunnen aanschuiven. Dit is het middelpunt van huize Holthuizen.

De kanker van mijn vader zet hen aan het denken om kleiner te gaan wonen; als een van beiden overlijdt, dan is het appartement te groot. En ze willen de laatste tijd dichterbij het centrum van de stad wonen. Mijn moeder wordt al ruim dertig jaar geteisterd door reuma, waardoor haar mobiliteit sterk is teruggelopen. Ze wil wel in beweging blijven en ze kan nog korte afstanden wandelen. Het liefst naar een winkel of café in de binnenstad.

Ze zetten hun appartement in 2014 te koop en kijken rond. Hun oog valt op een veel kleiner appartement in een nieuw flatgebouw met uitzicht over de Waal. Dat appartement zal in de zomer van 2017 worden opgeleverd.

Gelukkig komen er in de zomer van 2016 kopers voor hun appartement. Ze willen het zo snel mogelijk betrekken. En omdat het al twee jaar te koop staat, besluiten mijn ouders te voldoen aan die eis.

In die tijd voelt mijn vader zich niet goed. Hij is gestrest en hij heeft al een chemokuur achter de rug omdat na de peniskanker uitzaaingen in de lymfeklieren zijn gevonden. Toch blijft hij positief. Hij wil met mijn moeder verhuizen naar het nieuwe apparte-

ment dat hij zelf gaat inrichten. Hij vraagt de bouwtekeningen op en plant hoe de keuken moet worden aangepast en waar de kledingkasten kunnen worden gebouwd. Hiervoor neemt hij de hele eettafel in beslag en tekent op schaal precies waar welke kasten moeten komen.

Mijn broer

Om de periode van het ene appartement naar het andere te overbruggen, biedt mijn broer San aan dat onze ouders bij hem kunnen wonen. Dat vindt hij de normaalste zaak van de wereld.

San heeft een woning aan de rand van het centrum van Nijmegen, waar hij alleen woont. Het is een benedenwoning uit de jaren '20 van de vorige eeuw met een grote kelder, waar hij een werkkamer heeft ingericht omdat hij vanuit zijn huis een klein uitzendbureau runt. De woning van San is niet groot, maar met een beetje passen en meten moeten onze ouders erbij kunnen.

Met grote ijver richt mijn moeder het huis van San opnieuw in. San legt zich er – soms met grote tegenzin – bij neer. De lange gang wordt volgehangen met oude foto's. Mijn moeder houdt van zwart-wit- of sepia foto's van bekende en onbekende mensen. In de woonkamer wordt de hoge smalle glazen vitrinekast – die is meeverhuist – geplaatst. Hierin pronken de zilveren schalen en lepeltjes van mijn moeder. De grijze hoekbank van San mag blijven staan, evenals de eettafel met bijbehorende rieten stoelen die mijn moeder hem jaren geleden al heeft gegeven. De licht beige sta-op-stoel van mijn moeder krijgt een plek in de inmiddels overvolle woonkamer. Een grenen buffetkast maakt plaats voor een grijze buffetkast en potten en vaasjes met nog wat foto's aan de wand doen de rest.

Het is nauwelijks Sans woonkamer meer. Hij ziet de veranderin-

gen met lede ogen aan: dit is niet de bedoeling, maar hij vindt dat zijn ouders zich ook een beetje thuis moeten voelen in zijn kleine woning. Hij staat daarom zijn slaapkamer af, die grenst aan de woonkamer. Schuifdeuren scheiden beide vertrekken. Mijn ouders zetten in de slaapkamer hun grote witte Jan des Bouvrie-bed en een nostalgische witte televisiekast.

San is dan duidelijk de weg kwijt in zijn huis. Hij lijkt niet goed met de verandering om te kunnen gaan. Hij trekt zich vaak terug in het souterrain. Mijn moeder begrijpt hem goed en stimuleert ook dat hij naar vrienden gaat of naar zijn vriendin Olly. Bij thuiskomst nestelt hij zich het liefst meteen in de kleine opkamer, nu zijn slaapkamer.

Immunotherapie

Ik kom geregeld bij mijn ouders – dat deed ik altijd al – want ik hou veel van ze en ik steun ze waar ik kan. Nu mijn vader alsmaar zieker wordt, heeft mijn moeder meer hulp nodig. San doet veel voor ze, maar zorgen zoals ik zorg, dat ligt hem niet. Daarover botsen we geregeld. Ik ben meer van het type ‘Schoonmaakpolitie’ ... een opgeruimd en schoon huis. Lekker alles aan kant. Zeker als je ziek bent moet je in een schone omgeving zijn, dus ik zuig, dweil, doe de was en ruim de keuken op. San heeft dat niet. Hij is meer praktisch ingesteld en doet boodschappen als het wordt gevraagd of hij gaat naar de apotheek. In dat opzicht lijkt hij op mijn vader. Die doet ook wat hem wordt opgedragen.

Nu ze met z’n drieën wonen, probeert ieder z’n weg te vinden in het kleine huis. Langzaam lukt dat. Als de twee dochters van San een weekend komen logeren, is het huis écht te klein. Zij wonen bij zijn ex-vriendin, maar de meiden komen graag bij hun vader en bij hun opa en oma. San slaapt dan op de bank en zijn dochters op zijn kamer. Het maakt hem niet zoveel uit. De kinderen worden ’s avonds veelal door oma beziggehouden. Dat geeft hem lucht en hij geniet dan van het rustige huiselijke tafereel.

Mijn zus Brigitte komt ook af en toe een weekend logeren met haar twee dochters. Ze woont in Den Haag. Ze belt dagelijks met mijn moeder, soms wel een paar keer per dag. Toen wij jaren geleden – ik was net vijftien – naar Nijmegen verhuisden, bleef zij in

het westen van het land wonen. De laatste tijd komt ze vaker langs, maar logeren kan bijna niet meer. Van tevoren moeten duidelijke afspraken worden gemaakt, anders wordt het chaos en daar kan mijn vader helemaal niet tegen. Maar dan bieden wij onderdak. Ik woon met Jos in Arnhem.

Sinds een halfjaar werk ik als verpleegkundige in het Radboud UMC in Nijmegen en dat maakt het gemakkelijker om mijn ouders te bezoeken. Even een kop koffie voor mijn late of na mijn vroege dienst.

16 |

Vandaag rij ik naar ze toe, mijn vroege dienst zit erop. Het is vier uur in de middag en mijn moeder is de afwasmachine aan het uitruimen. In de keuken staat een witte hoge bartafel met vier krukken. Te hoog voor mijn moeder, maar San wil hem niet wegdoen. Het bar-idee hoort een beetje bij zijn imago van een stoere alleenwonende man. In een keuken met een tafel en stoelen zou mijn moeder af en toe kunnen zitten als ze alleen wil zijn of wat muziek wil luisteren.

San heeft het onderschat dat mijn vader en moeder een ander sociaal leven leiden dan hij. Zijn vrienden komen nog zelden langs, want dan is het huis letterlijk te klein en de sfeer is veranderd nu mijn ouders er zijn. Ik kom vaak over de vloer, maar ook vrienden van mijn ouders die voor een kop koffie of een glas wijn even langskomen. Sans rustige leven van man alleen is weg. Het is een zoete inval van Jan en alleman.

Mijn moeder kijkt op als ik de keuken binnenkom. 'O, hallo, gezellig.'

'Ik kom even kijken hoe het gaat. Waar is pa?'

'Die ligt te slapen.'

'Hoe gaat het met 'm?'

'Hij is erg benauwd en moe. Hij moet morgen naar de oncoloog. Dan verwacht hij dat hij die pillen krijgt.'

'Maar hij weet toch dat het een trial is, een probeersel, dat

geneest hem echt niet', leg ik mijn moeder uit, zoals ik dat zo vaak heb uitgelegd. 'Ik denk dat hij bovendien veel te zwak is voor die immunotherapie.'

Mijn vader heeft nu ruim drie jaar kanker. Hij heeft zoals dat veel wordt omschreven, gevochten. Vechten is het niet, het is eerder een kwestie van niet accepteren en alles aangrijpen om te genezen. Hij hoort niet dat oncologen zeggen dat genezing niet mogelijk is. Een paar maanden geleden sprak één van hen over een trial van immunotherapie met tabletten en daaraan houdt hij zich vast. Die trial zou kunnen betekenen dat, als het aanslaat, hij nog een tijd met kanker kan leven. Mijn vader zou in aanmerking komen als zijn toestand verbeterde, maar hij werd alsmaar slechter en hij kreeg ook nog een schimmel in de longen, waardoor hij erg benauwd is geworden. Hierna zei de oncoloog: 'U bent niet sterk genoeg voor een trial.' Dat veranderde mijn vader in een soort gezondheidsfreak. Gezonde sapjes in plaats van een biertje of wijntje en veel meer groenten dan voorheen. Zo hoopte hij aan te sterken. Dat is een illusie gebleken.

'Ma, heb je pa verteld dat hij van een trial niet beter wordt?'

'Hij gelooft dat die pillen hem genezen. Iets anders wil hij niet horen.' Mijn moeder haalt haar schouders op en bukt zich om een grote schaal uit de afwasmachine te pakken.

'Zal ik morgen meegaan naar de oncoloog, dan kunnen we misschien nog duidelijker zijn voor pa.'

'Laat ons nou maar. We zijn geen kleine kinderen.'

We lopen naar de woonkamer. Het is er gezellig en leefbaar geworden. Mijn oog valt in de woonkamer op een hooglans grijs kastje van ongeveer een meter hoog. Dat heeft mijn vader gekocht voor zijn medicijnen en papieren. Zo heeft hij alles bij elkaar, netjes en geordend. Zo is hij. Het grijze meubel staat naast de eettafel tegen de muur. Mijn moeder vindt het onooglijk maar wel handig.

'Els...' Mijn vader roept vanuit de slaapkamer. Mijn moeder zucht

diep. Ze rent voor hem, dat doet ze al weken. Ze zorgt, doet het huishouden en kookt, wast en strijkt. San is meestal in geen velden of wegen te bekennen. Het lijkt alsof hij het huis ontvlucht. Hoewel ik vaak heb verteld dat pa gaat sterven, wil hij dat niet geloven. Net zoals mijn vader steekt ook hij de kop in het zand en verwacht wonderen van de trial.

‘Ik ga wel even naar hem toe’, zeg ik en loop naar de slaapkamer. Mijn vader zit in de kussens, zucht diep en hapt naar adem. Zijn ogen staan dof.

18 |

‘O, ben jij het.’ Ik loop naar hem toe en kus hem. Ik ruik ziekte. De muffe geur van ongewassen mensen bij wie medicijnen als een chemische substantie uit de poriën komen. Ook het bed ruikt onaangenaam, naar beddengoed dat al weken niet in de wasmachine is geweest. Ik vraag of hij opstaat, maar dat wil hij niet.

‘Wil jij voor mij even sap inschenken en zo’n drankje pakken?’

‘Je moet ma niet zo voor je laten rennen. Ma is ook moe’, zeg ik hem enigszins terechtwijzend. Hij kijkt me verbaasd aan: hij is toch ziek?

In de keuken pak ik AA-drink en nutridrink uit de grote koelkast. Hij drinkt drie keer per dag een flesje nutridrink om aan te sterken. Als ik hem zijn drankjes aanreik, spoor ik hem aan.

‘Sta je niet even op? Je moet ook in beweging blijven als je wilt aansterken.’

‘Misschien straks’, zegt hij en hij geniet van het vocht.

Ik pak de snoerloze stofzuiger uit de hoek en zuig de slaapkamer. De zwarte nylon vloerbedekking hebben mijn ouders laten liggen toen ze bij San introkken, want hij had het pas gelegd. Je ziet er elk pluisje op en dat irriteert mij.

‘Moet dat nou’, zegt mijn vader enigszins nukkig.

‘Ja, het moet schoon zijn, zeker bij een zieke patiënt. En als jij nu uit bed komt, verschoon ik dat ook even.’

‘O, dat is fijn!’ roept mijn moeder.

Mijn vader zucht diep, drinkt het laatste slokje 'pep' op en beweegt zijn benen langzaam over de rand van het bed. Hij is nog meer afgevallen. Douchen doet hij niet, geen energie voor zegt hij. Hij pakt de ochtendjas en loopt voorzichtig, zich met licht gespreide armen in evenwicht houdend, naar de eettafel. Als hij die zeven meter eindelijk heeft overbrugd en zit, staart hij enige tijd naar de tuin en opent dan zijn grijze medicijnenkastje. Ik haast me naar de slaapkamer, haal het bed af en gooi de ramen open, verschoon het bed routinematig en doe het beddengoed in de wasmachine.

'Zo, lekker alles weer fris', zeg ik iets harder dan normaal en schuif aan bij de eettafel. Mijn vader kijkt op van zijn medicijnen-doosje. Hij vraagt of alles erin zit en of hij nu iets moet slikken. 'Nee, dat hoeft niet. Ik zal het straks aanvullen', antwoord ik en help hem naar zijn bed. Hij zet de televisie aan die aan het uiteinde van het bed staat. Ik zet nog een glas koud water op het nachtkastje en doe de schuifdeuren achter me dicht.

'Nee, niet helemaal dicht!' roept hij. Hij is angstig om alleen te zijn, hij wil meekrijgen wat er gebeurt.

Mijn moeder komt uit de keuken met een fles koude witte wijn: 'De vijf is in de klok.' Ik zie haar vermoeide blik.

'Gaat het wel goed met je?'

'Je kent je vader, die eist nogal wat op zijn ziekbed.'

'Dan moet je hulp vragen. Daar heb je thuishulp voor.' Dat weigert ze. Het huis is niet groot en ze kan heus het huishouden nog draaiende houden, vindt ze.

'Volgens mij ben je ook afgevallen', zeg ik. Ze lacht. De strijd tegen overgewicht voert ze al haar hele leven.

'Dat gaat vanzelf als je de hele dag heen en weer rent, ook al zijn het korte afstanden', antwoordt ze. Ik kijk in het kastje waar pa keurig op een rij zijn medicijnen heeft opgeslagen. Ik bestudeer wat hij allemaal moet slikken, controleer de hoeveelheid en vul het weekdoosje aan. Voor mijn vader is zo'n doosje een ideale uit-

vinding. Per dag en per tijd liggen de pillen in een vakje. Hij hoeft niets meer uit te zoeken. Zo raakt hij niet in paniek door de vele medicijnen waarvan hij de namen bijna niet kan uitspreken, laat staan dat hij weet waarvoor ze zijn.